

Grijze zeehond

Halichoerus grypus

De grijze zeehond wordt ook wel kegelrob genoemd vanwege zijn platte schedel en lange snuit. Mannetjes kunnen tot 250 cm lang en 350 kg zwaar worden, vrouwtjes tot 210 cm en 220 kg. De kleur van de vacht varieert van lichtgrijs met donkere vlekken tot donkergrijs en zelfs zwart bij volwassen mannetjes (DE JONG ET AL. 1997A).

Grijze zeehonden zijn polygaam en kennen tijdens de voortplantingstijd een haremsysteem. Een volwassen mannetje verdedigt op een zandbank twee tot enkele tientallen geslachtsrijpe vrouwtjes. De jongen worden in het najaar geboren met een lange witte vacht die goed isoleert, maar waarmee ze niet goed kunnen zwemmen. Na een zoogtijd van 2-3 weken worden ze gespeend en verharren ze naar de volwassen vacht. Ze worden dan door de moeder verlaten, maar blijven nog weken alleen op de plaat totdat ze klaar zijn om zelfstandig te foerageren. Ze teren zolang op hun reserves.

Leefomgeving

Grijze zeehonden leven vooral in het water maar komen ook regelmatig kort aan land om te rusten. Tijdens de geboorte- en zoogperiode en tijdens de verharing verblijven ze circa twee weken op de kant. In ons land worden zandbanken gebruikt die bij normaal hoogwater niet onderlopen.

Voedsel

Grijze zeehonden hebben een gevarieerd dieet wat betreft samenstelling en hoeveelheid. Enerzijds wordt dit beïnvloed door het seizoen, anderzijds door hun biologische cyclus, waarbij hun energiebehoefte varieert. Op grond van recent onderzoek aan uitwerpselen blijkt dat ze in Nederlandse wateren vooral bodemvis eten, met name platvis zoals schaar, schol en tong. Verder eten ze pitvis, zandspiering en kabeljauwachtigen zoals pollak en meun (S. Brasseur ongepubliceerde gegevens). De laatste jaren is gebleken dat grijze zeehonden ook bruinvissen prederen (VAN BLEIJSWIJK ET AL. 2014, HAELTERS ET AL. 2012, LEOPOLD ET AL. 2014, 2015).

▼
Grijze zeehond.
Foto: Wesley Overman.
Grey seal.

Areaal

Van de grijze zeehond komen drie gescheiden populaties voor: de West-Atlantische langs de kusten van Newfoundland, Nova Scotia en de Golf van Maine, de Oost-Atlantische langs de West-Europese kust, en de Baltische in de Oostzee.

Grijze zeehonden in Nederland behoren tot de Oost-Atlantische populatie. De grootste aantallen komen voor rond de Orkney-eilanden en de Hebriden (HÄRKÖNEN ET AL. 2007).

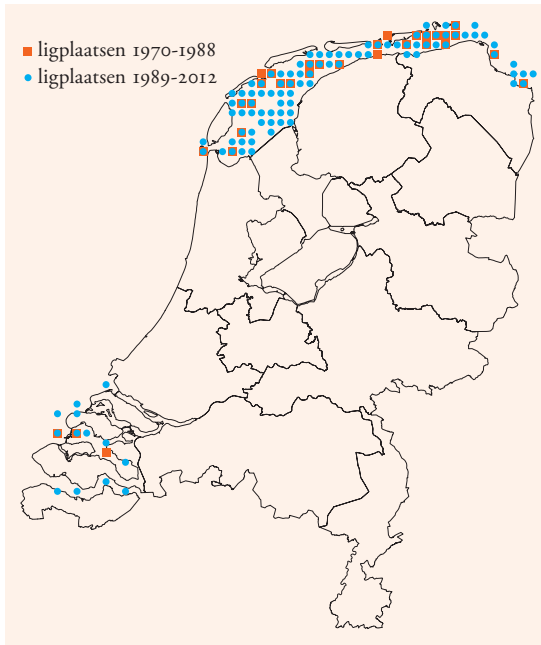
Voorkomen in Nederland

Prehistorie

Het wordt waarschijnlijk geacht dat de grijze zeehond al aan het eind van het Laat-Pleistoceen (47.000 v.Chr.) in onze kustwateren voorkwam (POST 1999). Op het oudste fossiele materiaal zijn geen dateringen uitgevoerd; de oudste op ouderdom gedateerde fossiele rest van een grijze zeehond uit het zuidelijke deel van de Noordzee is circa 7700 jaar oud (POST 2005). Uit ongeveer dezelfde tijd stammen resten van grijze zeehonden in een mesolithisch jachtkamp bij Hardinxveld-Giessendam (ZH) (VAN WIJNGAARDEN-BAKKER ET AL. 2001). Wellicht was de soort in die tijd al talrijk in het zuidelijke Noordzeegebied (MOL & POST 2010). Latere vondsten wijzen op talrijk voorkomen tot in de eerste eeuwen van onze jaartelling. Door overbejaging en verstoring is de soort in de Middeleeuwen uit het Wadengebied verdwenen (REIJNDERS ET AL. 1995).

Historische gegevens tot 1970

Na eeuwen afwezigheid werd op 16 september 1955 de eerste grijze zeehond in Nederland gezien (VAN BEMMEL 1955). Daarna nam het aantal levend waargenomen dieren, veelal jonge exemplaren, toe. Tot en met 1970 zijn 31 waarnemingen geregistreerd. Zo ook een dier dat in juli 1957 op Texel aanspoelde en aanvankelijk als ringelrob was geregistreerd. Recentelijk werd de schedel nader bestudeerd, waaruit bleek dat het om een jonge grijze zeehond ging (OOSTERBAAN 2016). In juli 1962 zwom een grijze zeehond in de IJssel bij Olst en Deventer (ov) en later in het Meppelderdiep, voor het bij Blokzijl (ov) werd gevangen. In 1963 werd een grijze zeehond in de Hollandse IJssel bij Capelle aan den IJssel (ZH) aangetroffen. Mogelijk zijn er meer grijze zeehonden geweest, maar zijn die voor gewone zeehonden aangezien.

Periode 1970-1988

Vanaf het midden van de jaren 1970 nam het aantal waarnemingen van solitaire dieren toe tot circa vijf per jaar. In 1980 vestigde zich een kleine kolonie van zeven dieren op de Engelschhoek (vaak ook aangeduid als 'Engelse Hoek'), een zandbank aan de noordwestkant van Terschelling. De groei zette door en in 1988 werden daar 65 dieren geteld. De toename werd vooral veroorzaakt door een sterke groei van de verschillende kolonies in Engeland en Schotland dankzij het stoppen van de jacht. Uit gegevens van gemerkte grijze zeehonden blijkt dat vooral dieren vanuit de kolonies op de Farne-eilanden, voor de Engelse oostkust, in de Nederlandse kustwateren terecht kwamen (REIJNDERS ET AL. 1995).

Periode 1989-2012

In deze periode neemt het aantal grijze zeehonden in Nederlandse wateren aanzienlijk toe en is er uitbreiding naar

andere gebieden. Behalve toename van het aantal ligplaatsen in de westelijke Waddenzee heeft een duidelijke oostwaartse expansie plaatsgevonden. Vanaf 2003 werden ook in het Deltagebied geregeld grijze zeehonden gezien. In 2012 werden in de Waddenzee ruim 3000 grijze zeehonden geteld en in het Deltagebied ruim 800.

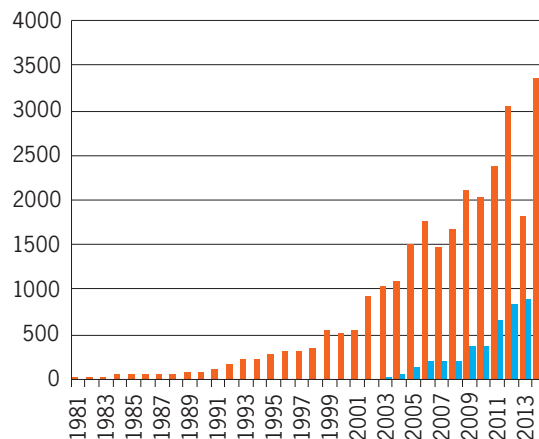
De grijze zeehond komt inmiddels overal in onze kustwateren voor, een enkeling zelfs in binnenwateren zoals Lauwersmeer, IJsselmeer, Grevelingenmeer en Haringvliet. Ook komt hij tijdens foerageer- en migratietochten op het Nederlands Continentaal Plat, zoals blijkt uit telemetrisch onderzoek (BRASSEUR ET AL. 2010).

Na 2012

De getelde aantallen tijdens de verharingsperiode in het voorjaar in de Waddenzee zijn 1822 in 2013 en 3364 in 2014. In het Deltagebied zijn de getelde aantallen 909 in 2013 en 804 in 2014.

Veranderingen en oorzaken

Buiten Groot-Brittannië heeft Nederland het grootste aantal grijze zeehonden van Europa. De belangrijkste ligplaatsen in ons land bevinden zich tussen Vlieland en

Locaties van de belangrijke ligplaatsen in 1970-1988 en 1989-2012.

Locations of the important resting grounds in 1970-1988 and 1989-2012.

Aantal grijze zeehonden in 1981-2014. Oranje: Waddenzee (bron: IMARES); blauw: Deltagebied (bron: Delta Projectmanagement in opdracht van Rijkswaterstaat/Provincie Zeeland).

Number of grey seals in 1981-2014. Orange: Wadden Sea; blue: Delta region.

Ligplaats van grijze zeehonden. Foto: Sophie Brasseur.
Resting ground of grey seals.

Terschelling: de Richel, waar bijna alle jongen worden geboren, en de Engelschhoek, waar gedurende de verharing soms 2000 dieren liggen. Daarnaast zijn de Noorderhaaks bij Texel en de Steenplaat, ten noordoosten van Texel, van belang, evenals de Aardappelenbult, voor de kust van Goeree. Sinds 1987 worden er grijze zeehonden geboren in de Waddenzee: in 2012 zijn er 355 jongen geteld (BRASSEUR ET AL. 2012B). De groei van het aantal dieren in de kolonies, berekend op basis van vliegtuigtellingen in maart-april tijdens de verharing, is 15% per jaar in de Waddenzee (BRASSEUR ET AL. 2015) en 42% in het Deltagebied (AARTS ET AL. 2013). In beide gevallen is die groei veel hoger dan op grond van de maximale voortplanting als haalbaar wordt beschouwd. Het is daarmee duidelijk dat een groot deel van de groei het gevolg is van influx van buitenaf (BRASSEUR ET AL. 2015). De aanwezigheid in het Deltagebied, waar geen jongen worden geboren, komt geheel voor rekening van immigratie.

Bedreigingen en bescherming

Het aantal grijze zeehonden neemt nog steeds toe en de soort is in Nederland niet bedreigd. Een probleem is dat de meeste zandbanken in ons land niet geschikt zijn als geboorte- en zoogplaats omdat zelfs de hoogste zandbanken tijdens springtij onder water kunnen lopen, wat onder de pas geboren jongen tot verhoogde sterfte kan leiden. Dit is niet te verhelpen. Wat wel te verhelpen is, is verstoring van de ligplaatsen, met name die op de Richel, waar bijna alle jongen worden geboren, en de Engelschhoek,

terwijl op die laatste locatie vooral tijdens de verharing grote aantallen dieren rusten.

Verdrinking in fuiken zou een probleem kunnen zijn in het Deltagebied, maar de omvang ervan is niet bekend. Voor de Waddenzee geldt een verplichting tot het aanbrengen van een keerwant, een net voor de ingang van een fuik zodat er geen zeehond in kan komen, maar voor het Deltagebied bestaat deze verplichting (nog) niet overal. De grijze zeehond is beschermd onder de Habitatrictlijn en de Bern-conventie. Er vindt in Nederland geen jacht meer plaats.

Sophie M.J.M. Brasseur & Peter J.H. Reijnders

SUMMARY

Grey seal *Halichoerus grypus*

Grey seals are common in Dutch coastal waters, sometimes straying into IJsselmeer, Lauwersmeer, Grevelingenmeer and Haringvliet. Grey seals use sand banks to rest and breed. Prior to 1980, grey seals were seen only sporadically in Dutch waters. Since then, a breeding colony was established in the Wadden Sea and, from the early 2000s onwards, a non-breeding colony is developing in the Delta. The rapid growth in numbers is only partly due to reproduction by the local Wadden Sea colony. Continuous immigration and seasonal visits make up for a significant part of the 4000 animals counted in the Netherlands during the moult in 2014.

▶ Grijze zeehonden.
Foto: Hans Verdaat.
Grey seals.

